

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับบรรยากาศของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

มนตรี พลแพงขวา และละดา ดอนหงษา
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL FACTORS AND ATMOSPHERE
OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER NONGBUALAMPHU PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

Montri Phonphaengkha and Lada Donhongsa
Faculty of Education, Pitchayabundit College, Thailand.
E-mail address: Polpangkha@gmail.com, Pulada2010@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 2) บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารจำนวน 113 คน และครูจำนวน 212 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ ปัจจัยองค์การ บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research is survey research. The objectives are to study 1) Organizational factors of basic education institutions under the Nongbualamphu Primary Education Area Office 1. 2) Atmosphere of basic education institutions under the Nongbualamphu Primary Education Area Office 1. 3) The relationship between organizational factors and atmosphere of basic education institutions under Nongbualamphu Primary Education Area office 1. The samples used in the study were 113 administrators and 212 teachers randomly selected by stratified sampling. The instrument used in the research was a 5 level rating scale questionnaire with reliability equal to .98. Statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results of the research showed that 1) Organizational factors of basic education institutions under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1, the overall operation was at a high level. 2) The atmosphere of basic education institutions under Nongbualamphu Primary Education Area Office 1, the overall operation was at a high level. 3) There is a positive relationship between organizational factors and atmosphere of basic education institutions under Nongbualamphu Primary Education Area Office 1 with statistical significance at the level of .05

Keywords: Relationships, Organizational Factors, Atmosphere of Basic Education Institutions.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในโลกยุคใหม่ ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ เพราะความสามารถและศักยภาพในการผลิตของประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ (อำรุง จันทวานิช, 2559 : 7) ประเทศที่ประชาชนมีการศึกษาดี ย่อมได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งในด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ 2560-2564) ยังคงเน้น ในเรื่องการพัฒนาคนหรือยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2560 : 4)

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่รัฐ จะต้องจัดให้คนในชาติ และจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ศักยภาพที่มีอยู่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิด วิเคราะห์รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัว ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักพึ่งพาตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554 : 1) การพัฒนาคนในชาติให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และมาตราที่ 69 บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ” จากสาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงนำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดเกี่ยวกับคุณภาพ การศึกษาไว้ในมาตรา 47 บัญญัติไว้ว่า “ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก”

ปัญหาของเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ปัจจัยองค์การ และบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน หรือของสถานศึกษาต่าง ๆ บกพร่อง ขาดขวัญกำลังใจ อันจะส่งผลต่อบรรยากาศของโรงเรียน ซึ่งบรรยากาศของโรงเรียน ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานขององค์การเกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมสำคัญๆ ของบุคคล ที่ทำงานในองค์การนั้นด้วย ดังที่ Werther & Davis (1982 : 66) ศึกษาพบว่า บรรยากาศของโรงเรียน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Roueche & Baker (1987 : 192) ที่พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นดัชนีบ่งชี้ตัวหนึ่งของความเป็นเลิศของวิทยาลัยชุมชน และงานวิจัยของ Mckenzie (1987 : 4257-A) ที่พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นตัวแปรลำดับต้น ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และเป็นตัวแปรที่ทำให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ เวช มงคล (2537 : 78-79) ยังวิจัยพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก ในการใช้ประกอบการประเมินผลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความรู้สึกของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะกระทำได้โดยการสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน อันจะเป็นผลให้ครูมีขวัญ และกำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ (มารศรี สุธานี, 2540 : 61) Kimbrough & Burkette (1990 : 154) Koontz & Wehrich, (1991 : 337) ได้แสดงหลักฐานยืนยันว่า บรรยากาศขององค์การ มีอิทธิพลในการจูงใจบุคลากรในองค์การให้มีความเต็มใจ และมีความพยายามที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จและบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลมักจะเป็นบรรยากาศแบบเปิดหรือบรรยากาศแบบแจ่มใส ซึ่งจะช่วยให้ขวัญของครูสูง และสนับสนุนให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น

จากปัญหาประเด็นเรื่องการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา และแนวคิด เรื่อง บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงาน โดยเฉพาะองค์การทางการศึกษา ถ้าผู้บริหารสถาบันการศึกษาไม่สามารถสร้างบรรยากาศที่ดี ให้เกิดขึ้นในองค์การแล้วการบริหารงานภายในองค์การ จะไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพแน่นอน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประเมินบรรยากาศของโรงเรียนเป็นระยะ ๆ ว่า บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของตนเป็นอย่างไร ควรจะเป็นอย่างไรต่อไป มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรมีการปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้อยู่ในบรรยากาศที่น่าพึงพอใจอยู่เสมอ งานวิจัยจึงเป็นส่วนหนึ่งด้าน ข้อมูลที่ใช้เป็นรูปแบบหรือ เอกสารประกอบการปฏิบัติงานได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นแบบอย่างและมีความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนในระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาไปสู่การประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ปรับปรุงบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อผลผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 2,177 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 201 คน และครูผู้สอน 1,976 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 325 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 113 คน และครูผู้สอน

จำนวน 212 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970: 608-609) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามตำแหน่ง ดังนี้

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง ของ Krejcie & Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 325 คน

1.2.2 สุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครูผู้สอน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปร ด้านปัจจัยองค์การ ประกอบด้วย

2.1.1 ลักษณะองค์การ

2.1.2 ลักษณะสภาพแวดล้อม

2.1.3 ลักษณะบุคลากร

2.1.4 นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปร ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ประกอบด้วย

2.2.1 การยอมรับนับถือ

2.2.2 การมีขวัญกำลังใจ

2.2.3 การร่วมกันทำงาน

2.2.4 การพัฒนาตนเอง

2.2.5 การพัฒนาโรงเรียน

2.2.6 การดูแลเอาใจใส่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaires) จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิจัย เอกสาร วิทยานิพนธ์ ตำรา ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยองค์การ และบรรยากาศของโรงเรียน นำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์การ ตามแนวคิดของ สเตียร์ (Steers) ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ลักษณะองค์การ ลักษณะสภาพแวดล้อม ลักษณะบุคลากร และ นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของชวนชม ชินะตั้งกูร มาปรับใช้โดยมีการปรับข้อความประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามการวิจัยของอักษร เมธสุทธิ (2540 : 132-136) มาปรับใช้ จำแนกตามตัวแปร 6 ด้าน รวม 38 ข้อ

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นิยามศัพท์ แล้วนำผลการศึกษามาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ความถูกต้อง เหมาะสม ความชัดเจนของข้อคำถาม
3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโดยใช้เทคนิค IOC (index of item-objective congruence) จำนวน 5 คน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
5. นำแบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98

5. การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาดำเนินการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิตเพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ขอความร่วมมือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ส่งหนังสือขอเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ประสานงานดำเนินการพร้อมทั้งเก็บรวบรวมแบบสอบถามส่งกลับคืนผู้วิจัย ได้แบบสอบถามคืนจำนวน 310 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.38

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (f) และร้อยละ (%)
2. การวิเคราะห์ปัจจัยองค์การ และ บรรยากาศของโรงเรียน ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยองค์การและบรรยากาศของโรงเรียน ในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ ในการแปลความหมาย โดยนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ตามแนวคิดของ Best (1981 : 182)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับบรรยากาศของโรงเรียนใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Person's product moment correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านที่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ลักษณะขององค์การ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ลักษณะสภาพแวดล้อม
2. บรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า มีการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านร่วมกันทำงาน
3. ปัจจัยองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยปัจจัยองค์การในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม

อภิปรายผล

1. ปัจจัยองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านลักษณะขององค์การมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ และด้านลักษณะบุคลากร ตามลำดับ ส่วนด้านลักษณะสภาพแวดล้อมมาเป็นอันดับสุดท้าย อาจเป็นเพราะบริบทของสถานศึกษาโดยรวมเป็นแบบนั้น พร้อมกับนโยบายการบริหารและการปฏิบัติมีความชัดเจน กล่าวคือ

ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว พร้อมกันนั้น การคัดเลือกบุคลากรก็เป็นเรื่องของหน่วยเหนือที่มีคำสั่งให้บรรจุแต่งตั้งตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร หรือลักษณะโดยทั่วไปของสถานที่ราชการนั้น มีความพร้อมอยู่แล้ว บุคลากรจึงไม่จำเป็นต้องมีความวิตกกังวลในประเด็นนี้ ซึ่งเป็นเรื่องภายนอก นอกจากนั้นแล้วยังมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ร่วมกับนโยบายของรัฐบาลที่คอยให้การสนับสนุนการบริหารจัดการ และมีนโยบายทางการศึกษาที่ค่อนข้างชัดเจนในระดับหนึ่ง เขตพื้นที่การศึกษาก็คอยเป็นที่เลี้ยงและคอยดูแลสถานศึกษาต่างๆ ให้อยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ และทำตามคำสั่งต่างๆ ที่มาจากผู้มีอำนาจสูงๆ จึงเป็นไปได้ว่า ปัจจัยองค์การทั้งภายในและภายนอกมีความพร้อมในระดับมากดังที่ปรากฏ ทำให้บุคลากรมีความมั่นใจ และสบายใจได้ในเรื่องของปัจจัย ความเสี่ยง หรือการล้มละลายจึงไม่น่าเป็นห่วงในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น ปัจจัยองค์การทั้งในภาพรวมและรายด้านจึงอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ แคปโลว์ (Caplow) ที่ได้กล่าวถึงประสิทธิผลขององค์การไว้ 4 ประการ คือ (1) ความมั่นคงขององค์การ (stability) (2) การประสานงานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (integration) (3) ความสมัครใจของสมาชิกในองค์การที่เกิดความพึงพอใจ (volunteer) และ (4) ความสัมฤทธิ์ผลอันเป็นผลรวมของกิจกรรมต่างๆ ขององค์การ (achievement) ส่วนมิลตัน(Milton) ได้เสนอองค์ประกอบที่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานในองค์การ 3 ประการ คือ (1) ลักษณะเฉพาะของบุคคลในองค์การ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพของ

องค์การ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ทักษะความชำนาญ และความต้องการ (2) ลักษณะของงาน ได้แก่ ความหลากหลายของงาน ข้อมูลป้อนกลับรางวัลและความชัดเจนของบทบาทและ (3) ลักษณะสิ่งแวดล้อมของงาน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมปัจจุบัน และบรรยากาศขององค์การ เป็นต้น

2. บรรยากาศของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการยอมรับนับถือมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ ส่วนด้านการร่วมกันทำงาน มาเป็นอันดับสุดท้าย อาจเป็นเพราะว่าบรรยากาศของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันสร้าง ทั้งในระดับผู้บริหารและบุคลากรครูที่อยู่ร่วมกัน จึงจำเป็นต้องพยายามสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่า การให้ความเคารพนับถือสำหรับสถานศึกษามาเป็นอันดับแรกนั้น อาจเป็นเพราะว่าระบบการทำงาน และมารยาทในการทำงานของคนไทยมักจะทำให้เกียรติบุคคลที่มีอาวุโสกว่า และให้เกียรติซึ่งกันและกัน รักสงบ และรักสันติ ดังนั้น การให้เกียรติ การยอมรับนับถือกันเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญ มากกว่าการพัฒนาตนเองด้วยซ้ำ แต่สำหรับการทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นอันดับสุดท้ายนั้น ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากมากสำหรับคนไทยที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม การทำงานเป็นทีม หรือการมีส่วนร่วมในสังคม เป็นลักษณะนิสัยที่คนไทยยังไม่มี ยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการทำงานร่วมกันหรือทำงานเพื่อสังคม เป็นต้น อาจเป็นเพราะการที่ถูกอบรมให้ยืนหยัดด้วยตัวเอง ยืนด้วยลำแข้งของตนเอง เห็นแก่ตัวเองเสียส่วนใหญ่ ทำงานเพื่อตัวเอง ฯลฯ จึงเป็นไปได้ที่ทำให้การทำงานเป็นทีมมักไม่ประสบความสำเร็จสำหรับคนไทย พร้อมกับนิสัยส่วนตัว ยึดมั่น ถิ่นมั่นในตัวตนของตัวเอง ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การทำงานเป็นทีมพบกับความล้มเหลวได้ในที่สุด ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวความคิดของฮัลปิน (Halpin) ได้กล่าวถึงบรรยากาศจากดีที่สุดไปสู่บรรยากาศไม่ดี กล่าวคือ (1) บรรยากาศแบบแจ่มใส (open climate) เป็นบรรยากาศขององค์การที่บุคลากรในโรงเรียนมีขวัญกำลังใจดีมาก ครูมีความสามัคคี ช่วยเหลือการทำงานเป็นอย่างดี มีงานทำพอเหมาะกับความสามารถ และช่วยเหลือกันทำงานดี (2) บรรยากาศแบบอิสระ (autonomous climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการสร้างความสัมพันธ์กับฉันท์มิตร ครูมีความสามารถและร่วมกันทำงานดี ผู้บริหารมีวิธีการ กฎเกณฑ์ หรือระเบียบ ต่าง ๆ (3) บรรยากาศแบบควบคุม (controlled climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารงานโดยเน้นความสำคัญของผลการทำงานเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะคอยควบคุม ตรวจสอบออกคำสั่ง หรือนิเทศงานของครู จนครูไม่มีเวลาสร้างความสัมพันธ์กันฉันท์มิตร (4) บรรยากาศสนิทสนม (familiar climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรสหาย ผู้บริหารสนใจผลงานน้อยจึงไม่ออกคำสั่ง กฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือการนิเทศงานทำให้ครูขาดความสามัคคีในการทำงาน (5) บรรยากาศรวบอำนาจ (paternal climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารใช้วิธีการออกคำสั่งควบคุม ตรวจสอบ และนิเทศการปฏิบัติงานของครูอย่างใกล้ชิด (6) บรรยากาศแบบซึมเซา (closed climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารขาดความรู้ ขาดบุคลิกภาพของผู้ผู้นำ และสมรรถภาพในการบริหารงานบุคคล ครูเสียขวัญกำลังใจในการทำงาน เพราะขาดสัมพันธ์ภาพกันฉันท์มิตรและความภาคภูมิใจ เป็นต้น และสำหรับ ลิเคิร์ท (Likert) บรรยากาศแบบกลุ่มมีส่วนร่วม (participative group) เป็นบรรยากาศที่

ผู้บริหารมีความจริงใจกับบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อันเป็นเหตุให้บุคลากรรู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของโรงเรียน สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์และคุณค่าต่อโรงเรียนได้ ส่วน ทำนอง ช่อชู ได้กล่าวว่า การจัดและการสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน คือ สภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อสภาพแวดล้อมและสภาพ อันเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร และเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ก็จะส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ บุคลากรในโรงเรียนจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสูง พร้อมกันนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมถวิล แก้วปลั่ง ที่ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การในสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

3.ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับบรรยากาศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์เชิงเส้นทิศทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ด้านลักษณะองค์การกับการยอมรับนับถือมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำแต่เพียงด้านเดียว อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยองค์การและบรรยากาศของสถานศึกษานั้น เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันแทบทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สังคม โทปูลินท์ (2536 : 9) ที่ได้กล่าวว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจปฏิบัติหน้าที่ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานในองค์การ มีสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้บริหารที่ไม่คำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์กับลูกน้อง จะมีผลกระทบต่อการบริหารงาน เนื่องจากการบริหารงานที่ดี คือ การทำให้งานสำเร็จได้ด้วย ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นคนทำ ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา จึงมีความจำเป็นที่ควรมีหลักการสร้างความสัมพันธ์กันดีกับลูกน้องที่จะต้องตระหนักอยู่เสมอ พร้อมกันนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา คงศรี (2548 : 25) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าองค์ประกอบบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ไกล่รุ่ง ปันแดน. (2556). *ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในองค์การ กรณีศึกษาบริษัทแห่งหนึ่ง ภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเคมี* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชวนชม ชินะตั้งกูร. (2548). *ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล, มณีนุช จันทร์เที่ยง, วรภัฏญา ตันติไวทยกุล และอัจฉญา อภิวิท. (2554). ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลต่อระดับความคิด สร้างสรรค์. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 51(3), 1-33.
- นเรศรี แสนมนตรี. (2553). *บรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นายกรัฐมนตรีน. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554*. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง.
- ปัญญา คงศรี. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติงานโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรนนิภา ม่วงคราม. (2550). *มิติบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- พิชิต ฤทธิจรรยา. (2547). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เฮาส์ออฟเคอร์มิสท์.
- มารศรี สุธานี. (2540). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนา บรรยงคนันท์. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- วรรัตน์ เขียวโพรี. (2542). *องค์การและการจัดการ*. ธนบุรี: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วัชรวิ ไตรสรณพานิชย์. (2551). *ปัจจัยองค์การของโรงเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2548). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สังคม โทปุรินทร์. (2536). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการบริหารกับความพึงพอใจในงานของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, (2558). *รายงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558*. หนองบัวลำภู : กลุ่มนโยบายและแผน.
- สมถวิล แก้วปลั่ง. (2552). *บรรยากาศองค์การในสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สมบัติ กุสุมาวลี. (2558). *เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สีนธระเวชญ์. (2541). *สื่อเสริมการเรียนรู้การสอน สปช.ป.5 สมบูรณ์แบบ ปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สุธีรัตน์ วงษ์ป้อม. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติงานการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). *สภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- โสภิน ม่วงทอง. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อักษร เมธสุทธิ. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและการปฏิบัติงานวิชาการของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัย สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กลุ่มสถานศึกษาภาคกลาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำรุง จันทวานิช. (2559). *แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ: พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชน*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.